

Mikaela Nylander r ym.

Kirjallinen kysymys CODA-oppilaiden äidinkielen opetuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Keväällä 2016 opetus- ja kulttuuriministerille tehtiin kaksi kirjallista kysymystä äidinkieleltään viittomakielisten oppilaiden perusopetuksen järjestämisestä, erityisesti äidinkieleltään viittomakielisen kuulevan eli ns. CODA-oppilaan [Children Of Deaf Adult(s)] oikeudesta saada viittomakielen opetusta. Tässä yhteydessä OKM ja Kuurojen Liitto ry sopivat yhteistyöstä tällaisten oppilaiden lukumäärän selvittämiseksi (ks. KKV 241/2016 vp). Selvityksen tulokset jäivät kuitenkin heikoiksi osin siksi, ettei kouluissa tavallisimmin tunnisteta viittomakieltä käyttäviä kuulevia lapsia eikä heidän viittomakieleen liittyviä tarpeitaan.

Selvityksen taustalla oli perusopetuslain äidinkielen opetusta koskevan 12 §:n lisäksi myös viittomakielilaki (359/2015), joka tuli voimaan 1.5.2015. Viittomakielilaki määrittelee, että viittomakieltä käyttävä on henkilö, jonka oma kieli on viittomakieli.

Suuri osa viittomakieltä käyttävistä kuuroista saa normaalikuuloisia lapsia, jotka kuuluvat tätä kautta viittomakielilain piiriin. Laki tunnustaa tämän ryhmän viittomakielisen ja -kulttuurisen identiteetin. Tästä syystä tulee CODA-lasten mahdollisuutta saada syvällistä tietoa molemmista omista kielistään tosiasiallisesti tukea (ks. Viittomakielilain 3 § Viranomaisen edistämisvelvoite). Kielitiedon lisäksi myös kaksikielisten lasten identiteetin kehittymistä on tuettava, sillä tasapainoinen identiteetti on lasten hyvinvoinnin pohja. Näiden lasten oikeus saada opetusta äidinkiellessään/toisessa kielessään viittomakielessä toteutuu kuitenkin tällä hetkellä vain erittäin satunnaisesti muutaman opetuksenjärjestäjän vapaaehtoisuuden pohjalta.

Perusopetuslaki (628/1998) sisältää erillisiä mainintoja viittomakielen käytöstä opetuksessa (10 § Opetuskieli ja 12 § Äidinkielen opetus). Ne on kuitenkin laadittu aikana, jolloin viittomakieltä käyttävät kuurot sijoituivat lähes poikkeuksetta valtion ja kuntien ylläpitämiin kuulovammaisten kouluihin erityisoppilaan statuksella. CODA-oppilaat eivät tähän opetukseen päässeet (edes äidinkielen opetuksen osalta).

Perusopetuksen valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa Viittomakieli äidinkielenä -oppimäärän kuvauksessa viittomakieltä käyttävät kuulevat oppilaat huomioitiin jo v. 2004. Sama tulkinta sisältyy myös uusiin perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin:

"Viittomakielisten opetuksessa erityisenä tavoitteena on vahvistaa oppilaiden viittomakielistä identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan ja viittomakielisestä yhteisöstä. Opetuksessa hyödynnetään viittomakielistä yhteisöä ja mediaa. Viittomakieltä käyttävät oppilaat voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia." (OPS 2014, s. 87)

Kirjallinen kysymys KK 599/2017 vp

Viittomakieltä käyttävien kuulevien oppilaiden opetuksen järjestämisessä on kuitenkin ollut jatkuvia ongelmia, sillä em. viittomakielen käyttöä koskevat pykälät eivät ole tältä osin riittävän selkeitä. Perusopetuslain laatimisen ajankohdan vuoksi viittomakieliä ei myöskään ole sisällytetty valtionavustuksen piiriin, koska viittomakieltä ajateltiin käytettävän/tarvittavan ainoastaan kuulovammaisten kouluissa, joiden rahoitus oli järjestetty muulla tavalla (ks. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus vieraskielisten sekä saamen- ja romanikielisten oppilaiden täydentävään opetukseen perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa myönnettävän valtionavustuksen perusteista, 1777/2009).

Opetushallituksen selvityksessä Kuurojen ja viittomakieltä käyttävien oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt lv. 2013—2014 (2014:11) todettiin CODA-oppilaiden osalta, että koulut eivät pääosin tunnista näitä oppilaita. Heidät mm. sekoitettiin puhevamman vuoksi viittomia käyttäviin. Äidinkieleltään viittomakielisiä oppilaita opettavista kouluista (yht. 23) kymmenen (10) ilmoitti, että ainakin toinen oppilaan vanhemmista on kuuro tai oppilaalla on kuuro sisarus (yht. 10 oppilasta); viittomakieltä toisena kielenä käyttävien oppilaiden kouluista tällaisia oppilaita on 15 koulussa. Toisena kielenä viittomakieltä käyttävistä 28 oppilasta on vastaajien mukaan joko kuurojen vanhempien lapsi tai kuuron sisarus.

Omat rajoituksensa asettaa valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta (422/2012), jossa todetaan: "Viittomakielen opetus järjestetään äidinkieleen ja kirjallisuuteen sekä muihin kieliin varatuilla tunneilla." On vähintäänkin erikoista, että viittomakielen opetuksen tavoitteena on tukea oppilaiden kaksikielisyiden kehittymistä, mutta molempien kielten oppimäärä tulee kuitenkin suorittaa äidinkieli ja kirjallisuus -kokonaisuuden tai muiden kielten opettamiseen varattujen tuntiresurssien puitteissa.

Viittomakielilaki edellyttää viranomaisten edistävän viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään. Tämän tulee vaikuttaa tuntijakoon ja perusopetuslakiin tehtäviin muutoksiin niin, että kuulon asteella tai huoltajien valitsemalla opetuskielillä ei ole merkitystä viittomakielen opetuksesta päätettäessä.

Viittomakielilain lisäksi Suomessa on voimassa YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vaikka CODA-lasten kohdalla kyse ei ole suoraan vammaisista itsestään, sopimus nostaa viittomakielen ja siihen liittyvän kulttuurin merkittävällä tavalla esille (artikla 30 alakohta 4). Erityisesti artikla 23 (kodin ja perheen kunnioittaminen) tulisi huomioida arvioitaessa CODA-lasten oikeuksia viittomakielisen kulttuurin ja kielen oppimisessa, sillä yhteiseen kieli- ja kulttuuriryhteisöön pääseminen vahvistaa myös perheen sisäistä kommunikointia ja yhtenäisyyttä. Tätä kautta voidaan tukea ja vahvistaa kuurojen vanhempien oikeutta ja vastuuta lastensa kasvattamisesta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin muuttaakseen valtioneuvoston asetusta niin, että CODA-lapsi voi saada kaksi (2) vuosiviikkotuntia viittomakielen opetusta niin kutsuttuna ylläpito-opetuksena ja

Kirjallinen kysymys KK 599/2017 vp

aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin muuttaakseen perusopetuslakia niin, että CODA-lasten oikeus saada viittomakielen ja viittomakielisen kulttuurin opetusta ja tukea toteutuu?

Helsingissä 20.12.2017

Mikaela Nylander r
Peter Östman kd
Maria Tolppanen sd
Merja Mäkisalo-Ropponen sd
Johanna Karimäki vihr
Esko Kiviranta kesk
Eva Biaudet r
Sari Sarkomaa kok
Timo Harakka sd